

2.4. „Brexit“ įtaka civilinių ir komercinių ginčų tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų sprendimui Lietuvoje

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Viešosios teisės institutas
Lekt. Dmitrij Mačiugin
El. paštas: dmaciugin@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-21-01-12

Santrauka. 2020 m. vasario 1 d. Jungtinei Karalystei pasitraukus iš Europos Sąjungos, *inter alia* 2021 m. sausio 1 d. pasibaigus Susitarimų dėl išstojimo numatytam pereinamajam laikotarpiui, įvyko vadinamasis kietasis „Brexitas“ teismo bendradarbiavimo nagrinėjant civilines ir komercines bylas srityje. Priešingai nei teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, Europos Sąjunga ir Jungtinė Karalystė taip ir nepasiekė susitarimo dėl jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo, egzekvatos ir teismo bendradarbiavimo tvarkos civilinėse ir komercinėse bylose, o tai neabejotinai komplikavo šių kategorijų bylų nagrinėjimą ir Europos Sąjungoje, ir Jungtinėje Karalystėje. Dėl įvykusio kietojo „Brexit“ teismo bendradarbiavimo nagrinėjant civilines ir komercines bylas srityje, Europos Sąjungos ir Jungtinės Karalystės teismai, taip pat kiti asmenys susidūrė su sunkumais rinkdamiesi taikytiną norminį teisės aktą, nes kolizines jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo nuostatas, egzekvatos ir teismo bendradarbiavimo tvarkos skirtingais laikotarpiais (iki ir po pereinamojo laikotarpio pabaigos) nustatė skirtingi norminiai teisės aktai (tarptautinės sutartys, Europos Sąjungos teisės aktai, nacionaliniai teisės aktai). Neišvengiamai Lietuvos teismų praktikoje pasitaikė klaidų taikant šiuos norminius teisės aktus. Todėl straipsnyje pagrindinis dėmesys skiriamas norminių teisės aktų, reglamentuojančių kolizines jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo nuostaty, egzekvatos ir teismo bendradarbiavimo tvarkos, civilinių ir komercinių ginčų Jungtinei Karalystei pasitraukus iš Europos Sąjungos klausimų analizei.

Reikšminiai žodžiai: tarptautinis bylinėjimasis, tarptautinė jurisdikcija, taikytina teisė, egzekvata, įrodymų rinkimas, dokumentų įteikimas, „Brexitas“.

Įvadas

Nuo 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojo Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (toliau – Jungtinė Karalystė) išstojimo iš Europos Sąjungos (toliau – ES) ir Europos atominės energijos bendrijos¹ (toliau – Susitarimas dėl išstojimo). Šiuo Susitarimu Jungtinė Karalystė išstojo iš ES ir tapo trečiąja šalimi kitoms 27 ES valstybėms narėms, *inter alia* juo buvo nustatytas pereinamasis laikotarpis – iki 2020 m. gruodžio 31 d.², per jį ES ir Jungtinė Karalystė turėjo sudaryti susitarimą dėl tarpusavio prekybos ir bendradarbiavimo, kad būtų išvengta kietojo „Brexit“. Pereinamasis laikotarpis ypatingas ir tuo, kad jo metu atskiri ES teisės aktai ir toliau buvo taikomi Jungtinės Karalystės teritorijoje, taip užtikrinant ES teisės taikymą Jungtinei Karalystei iki susitarimo dėl tarpusavio prekybos ir bendradarbiavimo sudarymo.

1 2019 m. lapkričio 12 d. susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos 2019/C 384 I/01, OJ C 384I, 12.11.2019, p. 1–177.

2 Susitarimo dėl išstojimo 126 straipsnis.

Likus kelioms dienoms iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ES ir Jungtinei Karalystei pavyko pasiekti susitarimą dėl tarpusavio prekybos ir bendradarbiavimo³, kuris įsigaliojo 2021 m. sausio 1 d. (toliau – Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas). Šiuo susitarimu ES ir Jungtinė Karalystė sureglamentavo tarpusavio santykius prekybos, viešųjų pirkimų, aviacijos, kelių transporto, energetikos ir kitose srityse, *inter alia* nustatė teisėsaugos ir teismo bendradarbiavimo tvarką baudžiamosiose bylose. Tačiau juo ES ir Jungtinė Karalystė nenustatė bendradarbiavimo tvarkos civilinėse ir komercinėse bylose, šioje srityje palikdamos vadinamąjį kietąjį „Brexitą“. Tai reiškia, kad civiliniams ir komerciniams ginčams po pereinamojo laikotarpio pabaigos (nuo 2021 m. sausio 1 d.) daugiau nėra taikomi ES teisės aktai, reglamentuojantys jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo, teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei teismo bendradarbiavimo taisykles.

Nuo tada, kai kietasis „Brexitas“ buvo paliktas bendradarbiavimo nagrinėjant civilines ir komercines bylas srityje, jau praėjo daugiau kaip pusė metų. Pažymėtina, kad Lietuvoje šios srities problematika nesulaukė išskirtinio dėmesio⁴, o teismų praktikoje ši problema pasireiškė per teismų padarytas teisės taikymo klaidas – po 2021 m. sausio 1 d. teismų praktikoje yra pavyzdžių, kai teismai netinkamai taikė Susitarimo dėl išstojimo nuostatas⁵. Akcentuotina ir tai, kad ne vien teismai susiduria su bendradarbiavimo civilinėse ir komercinėse bylose sunkumais esant kietajam „Brexitui“, bet ir privatūs asmenys turi keisti dabartines sutartis su kontrahentais ir (ar) derėtis dėl kitų sutarties nuostatų *inter alia* pasirinkdami palankesnę jurisdikciją ir taikytiną teisę pagal tai, kurios valstybės teismai galėtų priimti jurisdikciją pagal tarptautinę ar nacionalinę teisę ir kurios valstybės teismai nustatytų spartesnes ir lengvesnes teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūras.

Šio straipsnio tikslas – nustatyti, kokiais teisiniais mechanizmais ir kuriais norminiais teisės aktais turi remtis Lietuvos teismai nagrinėdami civilines ir komercines bylas tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų po pereinamojo laikotarpio pabaigos. Mokslinis tyrimas neapima teisinio reguliavimo analizės dėl civilinių ir komercinių bylų tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų dėl intelektinės nuosavybės teisių, asmens duomenų ir darbuotojų teisių apsaugos, taip pat klausimų, susijusių su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu. Atliekant tyrimą buvo remtasi lyginamuoju, teisės aktų sisteminės analizės ir apibendrinimo metodais.

2.4.1. Jurisdikcijos nustatymo taisyklės civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų po „Brexitą“

Tarptautinio civilinio proceso jurisdikcijos⁶ taisyklės nustato, kurios valstybės teismas yra kompetentingas nagrinėti konkrečią civilinę ir komercinę bylą su tarptautiniu elementu⁷ ir priimti toje valstybėje galutinį procesinį sprendimą. Jurisdikcijos nustatymo taisyklės kiekviena valstybė atskirai nustato savo pačios norminiuose teisės aktuose, tačiau kolizinės jurisdikcijos nustatymo nuostatos gali būti papildomai numatytos ir tarptautiniuose teisės aktuose (sutartyse). Tokie

3 2020 m. gruodžio 30 d. Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas, OJ L 444, 31.12.2020, p. 14–1462.

4 Nuo 2021 m. sausio 1 d. Lietuvoje vos keliuose straipsniuose aptarti civilinių ir komercinių bylų nagrinėjimo ypatumai po „Brexitą“ (pavyzdžiui, Dmitrij Mačiugin, „Post-Brexit bylinėjimosi ypatumai ir rekomendacijos verslui (I dalis)“, *Delfi*, 2021 m. vasario 22 d., <https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/dmitrij-maciugin-post-brexit-bylinejimosi-ypatumai-ir-rekomendacijos-verslui-i-dalis.d?id=86533803>; Dmitrij Mačiugin, Henrikas Stelmokaitis, „Post-Brexit bylinėjimosi ypatumai ir rekomendacijos verslui (II dalis)“, *Delfi*, 2021 m. vasario 24 d., <https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/dmitrij-maciugin-henrikas-stelmokaitis-post-brexit-bylinejimosi-ypatumai-ir-rekomendacijos-verslui-ii-dalis.d?id=86534871>).

5 Žr., pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. spalio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2S-672-883/2021.

6 Jurisdikcija apima geografinę teritoriją, kurioje teismas turi teisę nagrinėti bylą (Gintautas Bužinskas, Jurgita Grigienė, *Teisingumas tarptautiniame civiliniame procese* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 28).

7 Pavyzdžiui, komerciniam ginčui tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės bendrovių.

tarptautiniai teisės aktai ir kuriami tam, kad juose būtų aptartos kolizinės jurisdikcijos nustatymo nuostatos ir suvienodintos jurisdikcijos nustatymo tarp dviejų ar daugiau valstybių taisyklės, taip palengvinant asmenims galimybes kreiptis į teismą, *inter alia* palengvinant būsimo teismo procesinio sprendimo pripažinimo ir vykdymo (toliau – egzekvatura) kitoje valstybėje procesą. Todėl, siekiant teisingai išspręsti tarptautinės jurisdikcijos klausimą, visais atvejais būtina nustatyti, koks konkrečiai teisės aktas turi būti taikomas sprendžiant tarptautinės jurisdikcijos klausimą.⁸

Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (iki 2020 m. gruodžio 31 d.), remiantis Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnio 1 ir 3 dalimis, pradėtiems teismų procesams civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų buvo taikomi šie ES teisės aktai, nustatantys kolizines jurisdikcijos nustatymo nuostatas:

1) 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012⁹ (toliau – Briuselis Ibis); taikomas plačiausio spektro civiliniams ir komerciniams ginčams ir netaikomas byloms, nurodytoms Briuselis Ibis 1 straipsnyje;

2) 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003¹⁰ (toliau – Briuselis IIbis); taikomas bet kokio pobūdžio civilinėms byloms, susijusioms su (1) santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia ir (2) tėvų pareigų skyrimu, naudojimosi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu, ir netaikomas byloms, nurodytoms Briuselis IIbis 1 straipsnio 3 dalyje;

3) 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848¹¹ (toliau – Nemokumo bylų reglamentas); taikomas nemokumo byloms ir netaikomas byloms, susijusioms su draudimo įmonėmis, kredito įstaigomis, investicinėmis įmonėmis ir kitomis įmonėmis, įstaigomis ir bendrovėmis ta apimtimi, kiek joms taikoma 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB¹² (Nemokumo bylų reglamento 1 straipsnio 2 dalis);

2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009¹³ (toliau – Išlaikymo reglamentas); taikomas išlaikymo prievolėms, atsirandančioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminystės.

Po pereinamojo laikotarpio pabaigos (po 2021 m. sausio 1 d.) pradėtiems teismų procesams civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų Briuselis Ibis, Briuselis IIbis, Nemokumo bylų ir Išlaikymo reglamentai nėra taikomi. Tai reiškia, kad jurisdikcijos nustatymo taisyklės civilinėms ir komercinėms byloms tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų gali nustatyti tik ratifikuotos tarptautinės sutartys arba Lietuvos ar Jungtinės Karalystės nacionaliniai teisės aktai. Šiandien ir Lietuva, ir Jungtinė Karalystė ratifikavo kelias tarptautines konvencijas sutarčių ir šeimos teisinių santykių srityje, kurios *inter alia* nustato kolizines jurisdikcijos nustatymo taisykles, jos aptariamoms toliau.

1996 m. Hagos konvencijos taikymas (šeimos teisė). Lietuva ir Jungtinė Karalystė yra 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje¹⁴ (toliau – 1996 m. Hagos konvencija) dalyvės, todėl jurisdikcijos nustatymo taisyklės dėl tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje tarp Lietuvos ar Jungtinės Karalystės reglamentuos ši konvencija.

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-171-611/2019.

9 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 351, 20.12.2012, p.1.

10 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OL L 338 2003.12.23, p. 1.

11 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų, OL L 141 2015.6.5, p. 19.

12 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo, OL L 125, 5.5.2001, p.15.

13 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje, OL L 007 2009.1.10, p. 1.

14 1996 m. spalio 19 d. Hagos Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. *Valstybės žinios*, 2003-09-26, Nr. 91(1)-4125.

Pažymėtina, kad sprendžiant klausimus dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės ar egzekvatūros tvarkos civilinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų dėl tarptautinio vaikų grobimo Lietuvos teismai kartu su 1996 m. Hagos konvencija turės sistemiskai taikyti ir aiškinti 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų¹⁵ (toliau – 1980 m. Hagos konvencija) nuostatas. Šios konvencijos dalyvės yra Lietuva ir Jungtinė Karalystė. Akcentuotina, kad, nors 1980 m. Hagos konvencijoje nėra įtvirtintų kolizinių jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo nuostatų bei egzekvatūros tvarkos, konvencijoje pateikti raiškingi apibrėžimai ir sąlygos, kurias įrodžius būtų galima laikyti, kad vaikas yra neteisėtai išvežtas ar neteisėtai laikomas. Todėl teismai turi sistemiskai taikyti 1996 m. Hagos konvenciją ir 1980 m. Hagos konvenciją sprenddami dėl jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo bei egzekvatūros tvarkos civilinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų dėl tarptautinio vaikų grobimo.

2007 m. Hagos konvencijos taikymas (šeimos teisė). Lietuva ir Jungtinė Karalystė yra 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo¹⁶ (toliau – 2007 m. Hagos konvencija) dalyvės, todėl jurisdikcijos nustatymo taisyklės dėl išlaikymo prievolių tarp Lietuvos ar Jungtinės Karalystės reglamentuos ši konvencija.

Kaip teisingai pažymėjo Kauno apygardos teismas 2021 m. birželio 17 d. nutartyje, po pereinaimo laikotarpio pabaigos nagrinėdamas, kokios jurisdikcijos nustatymo taisyklės turi būti taikomos išlaikymo klausimui, 2007 m. Hagos konvencija *expressis verbis* nenustato jokių jurisdikcijos nustatymo taisyklių išlaikymo bylose, tačiau šios jurisdikcijos nustatymo taisyklės netiesiogiai išplaukia iš 2007 m. Hagos konvencijos 20 straipsnio 1 dalies (joje kalbama apie egzekvatūros tvarką). Šios taisyklės yra iš esmės analogiškos nustatytosioms Išlaikymo reglamente. Šiuo atveju teismas teisingai pažymėjo, kad „<...> teismas gali turėti jurisdikciją pagal atsakovo ar kreditoriaus gyvenamąją vietą, atsakovo pritarimą jurisdikcijai dalyvaujant procese, pagal vaiko, kuriam priteistas išlaikymas, gyvenamąją vietą, jei proceso metu atsakovas taip pat gyveno toje valstybėje ir teikė vaikui išlaikymą pagal šalių susitarimą, išskyrus bylose dėl vaiko išlaikymo, taip pat jei sprendimą priėmė tos valstybės, kuri turėjo jurisdikciją byloje dėl tėvų pareigų, teismas“¹⁷. Taigi sprenddami dėl jurisdikcijos nustatymo išlaikymo priteisimo bylose, Lietuvos teismai turi vadovautis 2007 m. Hagos konvencija.

2005 m. Hagos konvencijos taikymas (sutarčių teisė). Lietuva ir Jungtinė Karalystė yra 2005 m. birželio 30 d. Konvencijos dėl susitarimų dėl teismingumo¹⁸ (toliau – 2005 m. Hagos konvencija) dalyvės, todėl šia konvencija Lietuvos ar Jungtinės Karalystės teismai gali vadovautis nustatydami savo išimtinę jurisdikciją. Iki pereinaimo laikotarpio pabaigos esant ginčo šalių susitarimui dėl jurisdikcijos kolizines jurisdikcijos nustatymo nuostatas tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės reglamentavo Briuselis Ibis reglamento II skyriaus 7 skirsnis.

Būtina aptarti kelis niuansus dėl 2005 m. Hagos konvencijos taikymo civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų.

Pirma, 2005 m. Hagos konvencija savo turiniu yra siauresnė už Briuselis Ibis, ji apima tik susitarimus dėl išimtinės jurisdikcijos, sudarytus civilinių ir komercinių santykių srityje.¹⁹ Taigi 2005 m. Hagos konvencija faktiškai taikoma tik esant ginčo šalių susitarimui dėl išimtinės jurisdikcijos.

Antra, nėra aišku, nuo kurios datos turi būti taikoma 2005 m. Hagos konvencija: (1) nuo 2015 m. spalio 1 d., kai Jungtinė Karalystė pirmą kartą prisijungė prie šios konvencijos būdama ES valstybe

15 1980 m. spalio 25 d. Hagos Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų. *Valstybės žinios*, 2002-05-22, Nr. 51-1932.

16 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo, *Eur-Lex*, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7498af17-c643-4643-a64e-9a4b7abbbcd7.0018.02/DOC_2&format=HTML&lang=LT&parentUrn=celex:32011D0432.

17 Kauno apygardos teismo 2021 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1218-775/2021.

18 2005 m. birželio 30 d. Konvencija dėl susitarimų dėl teismingumo, *Eur-Lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009D0397&from=EN>.

19 Dmitrij Mačiugin, „Post-Brexit bylinėjimosi ypatumai ir rekomendacijos verslui (I dalis)“, *supra note*, 4.

nare, ar (2) nuo 2021 m. sausio 1 d., kai Jungtinė Karalystė prisijungė prie šios konvencijos jau kaip savarankiška šalis. Šiuo atveju svarbu akcentuoti, kad Jungtinė Karalystė įstatyminiu lygiu įtvirtino nuostatą, kad 2005 m. Hagos konvencija turi būti taikoma Jungtinės Karalystės atžvilgiu nuo 2015 m. spalio 1 d.²⁰, tačiau Europos Komisija 2020 m. rugpjūčio 27 d. pranešime nurodė, kad 2005 m. Hagos konvencija Jungtinės Karalystės atžvilgiu turi būti taikoma nuo 2021 m. sausio 1 d.²¹

Žiūrint hipotetiškai, toks skirtingas 2005 m. Hagos konvencijos įsigaliojimo momento traktavimas gali lemti, kad ES valstybės narės teismas gali netaikyti 2005 m. Hagos konvencijos sprendimas dėl savo jurisdikcijos ir (ar) Jungtinės Karalystės teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo (žr. šio straipsnio 3 dalį), kai tarp ginčo šalių bus sudarytas susitarimas dėl išimtinės jurisdikcijos ir ES valstybės narės teismas laikysis Europos Komisijos nuomonės dėl 2005 m. Hagos konvencijos įsigaliojimo Jungtinės Karalystės atžvilgiu momento. Šiuo atveju tikėtina, kad ES valstybės narės teismas gali palaikyti Europos Komisijos poziciją ir vadovautis savo nacionalinių norminių teisės aktų nuostatomis sprenddamas dėl savo jurisdikcijos ir (ar) Jungtinės Karalystės teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo. Tai neabejotinai didina riziką, kad ir ES valstybėje narėje, ir Jungtinėje Karalystėje egzistuos paralelinis procesas ir iš to išplaukiančios pasekmės teismų sprendimų pripažinimui ir vykdymui.²²

2007 m. Lugano konvencijos taikymas (plataus rango civiliniai ir komerciniai ginčai). 2007 m. spalio 30 d. ES, Danija, kaip savarankiška šios konvencijos šalis, bei Šveicarija, Norvegija ir Islandija (Europos laisvosios prekybos asociacijos narės (toliau – ELPA)) sudarė Lugano konvenciją²³ (toliau – 2007 m. Lugano konvencija). 2007 m. Lugano konvencijos pagrindinėmis nuostatomis laikomos 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001²⁴ (toliau – Briuselis I) nuostatos, kurios buvo šiek tiek modifikuotos ir išdėstytos nauja redakcija – Briuselis Ibis. Taigi 2007 m. Lugano konvencija yra *de facto* Briuselis Ibis analogas – nustato faktiškai analogiškas jurisdikcijos nustatymo taisykles.

2007 m. Lugano konvencija Jungtinei Karalystei, kaip ES valstybei narei, buvo taikoma iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.²⁵ Po pereinamojo laikotarpio pabaigos 2007 m. Lugano konvencija Jungtinės Karalystės atžvilgiu gali būti taikoma tik jei Jungtinė Karalystė prisijungs prie šios konvencijos kaip savarankiška šalis arba vėl įstos į ES. Šiuo atveju tarp ES bei ELPA valstybių narių (išskyrus Lichtenšteiną) ir Jungtinės Karalystės būtų atkurta iki „Brexit“ galiojusi jurisdikcijos nustatymo tvarka.

2020 m. balandžio 14 d. Šveicarijos federalinis užsienio reikalų departamentas paskelbė pranešimą, kad 2020 m. balandžio 8 d. Jungtinė Karalystė pateikė prašymą prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos.²⁶ Prieš tai dar 2020 m. sausio 28 d. Jungtinės Karalystės Ministrų Kabineto tinklalapyje buvo išplatintas pranešimas, kad Jungtinė Karalystė iš Norvegijos, Islandijos ir Šveicarijos gavo palaikymo pranešimus dėl Jungtinės Karalystės ketinimo prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos.²⁷ Šios konvencijos taikymas Jungtinei Karalystei neabejotinai už-

20 Private International Law (Implementation of Agreements) Act 2020, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/24/pdfs/ukpga_20200024_en.pdf.

21 2020 m. rugpjūčio 27 d. Europos Komisijos pranešimas suinteresuotiesiems subjektams (REV2). Jungtinės Karalystės išstojimas ir ES civilinės teisenos ir tarptautinės privatinės teisės taisyklės, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/civil_justice_lt_0.pdf.

22 Dmitrij Mačiugin, „Post-Brexit bylinėjimosi ypatumai ir rekomendacijos verslui (I dalis)“, *supra note*, 4.

23 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ L 339, 21.12.2007, p. 3–41.

24 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 012, 16.1.2001, p.1.

25 Susitarimo dėl išstojimo 129 straipsnio 1 dalis.

26 „Notification to the Parties of the Convention on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, concluded at Lugano on 30 October 2007“, https://www.eda.admin.ch/dam/eda/fr/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/autres-conventions/Lugano2/200414-LUG_en.pdf.

27 „Support for the UK’s intent to accede to the Lugano Convention 2007“, Gov.uk, <https://www.gov.uk/government/news/support-for-the-uks-intent-to-accede-to-the-lugano-convention-2007>.

tikrintų vienodas jurisdikcijos nustatymo taisykles ir egzekvatūros tvarką civiliniuose ir komerciniuose ginčiuose tarp ES bei ELPA valstybių narių (išskyrus Lichtenšteiną) ir Jungtinės Karalystės asmenų.

Tačiau 2021 m. pirmoje pusėje Jungtinės Karalystės prisijungimui prie 2007 m. Lugano konvencijos ryžtingai pasipriešino Europos Komisija. 2021 m. gegužės 4 d. Komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai Europos Komisija nurodė, kad ES neturėtų pritarti Jungtinės Karalystės prisijungimui prie 2007 m. Lugano konvencijos.²⁸ Europos Komisija nurodė, kad ES ir ELPA valstybės Europos ekonominės erdvės susitarimo²⁹ (toliau – EEE susitarimas) narės palaiko ypač glaudžius ekonominius santykius, grindžiamus EEE susitarimu, kuris sujungia ES valstybes nares ir ELPA valstybes EEE nares į ES vidaus rinką. Taigi ELPA valstybės EEE narės iš dalies dalyvauja ES vidaus rinkoje, apimančioje ir teismų sprendimų laisvą judėjimą ES. Kadangi tarp ES ir Jungtinės Karalystės sudarytas įprastas laisvosios prekybos susitarimas, tačiau į jį neįtrauktos jokios vidaus rinkos pagrindinės laisvės ir politikos sritys, Jungtinė Karalystė negali prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos ir prie ES teisingumo erdvės civilinėse ir komercinėse bylose. Faktiškai po dviejų mėnesių 2021 m. birželio 28 d. Europos Komisija išsiuntė Komunikatą Šveicarijos federalinei tarybai, kuri yra 2007 m. Lugano konvencijos depozitarė, ir oficialiai pranešė, kad ES nepritaria Jungtinės Karalystės prisijungimui prie 2007 m. Lugano konvencijos.³⁰ 2021 m. liepos 1 d. pranešime 2007 m. Lugano konvencijos šalims Šveicarijos federalinis užsienio reikalų departamentas pranešė, kad ES atsisako duoti savo sutikimą Jungtinės Karalystės kvietimui prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos.³¹

Taigi esant ES kategoriškam nesutikimui dėl Jungtinės Karalystės prisijungimo prie 2007 m. Lugano konvencijos, ši negalės prie jos prisijungti.³² Priešingai nei taikytinos teisės atveju (žr. šio straipsnio 2 dalį), Jungtinė Karalystė neinkorporavo nei Briuselis Ibis, nei 2007 m. Lugano konvencijos nuostatų į savo nacionalinę teisę, todėl jų nuostatos nei tiesiogiai, nei netiesiogiai netaikomos civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų nuo 2021 m. sausio 1 d. Vienintelė galimybė Jungtinei Karalystei prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos – prisijungti prie EEE susitarimo ar pakartotinai įstoti į ES, tik tada Jungtinė Karalystė galėtų naudotis ES vidaus rinkos suteikiamomis priemonėmis, *inter alia* prisijungti prie ES teisingumo erdvės civilinėse ir komercinėse bylose.

Visais kitais atvejais, kai tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės nėra nei ratifikuotos dvišalės (pavyzdžiui, dėl savitarpio teisinės pagalbos), nei ratifikuotos daugiašalės tarptautinės sutarties, nustatančios kolizines jurisdikcijos nustatymo nuostatas civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų, Lietuvos teismai, spręsdami dėl savo jurisdikcijos, turi vadovautis Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) VII dalies LIX skyriuje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinį civilinį procesą.

28 2021 m. gegužės 4 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai Nr. COM(2021) 222. Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prašymo prisijungti prie 2007 m. Lugano konvencijos vertinimas, *Eur-Lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0222&from=EN>.

29 1993 m. gruodžio 13 d. Europos ekonominės erdvės susitarimas, *Eur-Lex*, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0103\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:21994A0103(01)&from=LT).

30 „Note Verbale. Communication from the European Commission representing the European Union to the Swiss Federal Council as the Depositary of the 2007 Lugano Convention“, <https://www.eda.admin.ch/dam/eda/fr/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/autres-conventions/Lugano2/20210701-LUG-ann-EU.pdf>.

31 „Notification to the Parties of the Convention on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, concluded at Lugano on 30 October 2007“, https://www.eda.admin.ch/dam/eda/fr/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/autres-conventions/Lugano2/20210701-LUG_en.pdf.

32 „Nepažeidžiant šio straipsnio 4 dalies, depozitaras pasiūlo atitinkamai valstybei prisijungti prie konvencijos tik jeigu tam vieningai pritarė Susitariančiosios Šalys.“ (2007 m. Lugano konvencijos 72 straipsnio 3 dalis)

2.4.2. Taikytinos teisės nustatymo taisyklės civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų po „Brexitą“

Kietasis „Brexitas“ teismo bendradarbiavimo nagrinėjant civilines ir komercines bylas srityje lėmė, kad taikytinos teisės nustatymo taisyklės reglamentuojantys ES teisės aktai po pereinamojo laikotarpio pabaigos nėra taikomi Jungtinės Karalystės atžvilgiu, o tai reiškia, kad Lietuvos teismams kiekvieno civilinio ir komercinio ginčo tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų atveju reikės spręsti, kuriais teisės aktais privaloma remtis siekiant nustatyti, kurios valstybės teisė turi būti taikoma konkrečiam civiliniam ir komerciniam ginčui išspręsti.

Toliau pateikiama išsami analizė dėl taikytinų norminių teisės aktų taikytinai teisei nustatyti taikymo civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų iki ir po pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (iki 2020 m. gruodžio 31 d.), remiantis Susitarimo dėl išstojimo 66 straipsniu ir 67 straipsnio 3 dalies c punktu, taikytinos teisės nustatymo taisyklės civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų reglamentuojamos toliau nurodytų dokumentų pagrindu:

1. 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008³³ (toliau – Roma I); juo įtvirtintos kolizinės taikytinos teisės nustatymo nuostatos sutartinėms prievolėms civilinėse ir komercinėse bylose, išskyrus išimtis, nurodytas Roma I 1 straipsnyje;
2. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007³⁴ (toliau – Roma II); juonustatytos kolizinės taikytinos teisės nustatymo nuostatos nesutartinėms prievolėms (deliktams) civilinėse ir komercinėse bylose, išskyrus išimtis, nurodytas Roma II 1 straipsnyje;
3. Nemokumo bylų reglamentas (šio straipsnio 2 dalis);
4. 1996 m. Hagos konvencija (taikoma nustatant taikytiną teisę remiantis Briuselis IIbis 61 straipsniu);
5. 2007 m. Hagos konvencija (taikoma nustatant taikytiną teisę remiantis Išlaikymo reglamento 15 straipsniu).

Akcentuotina, kad po pereinamojo laikotarpio pabaigos Roma I taikoma sutartinėms, sudarytoms iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, o Roma II – žalą sukėlusiams įvykiams, jei tokie įvykiai įvyko iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.³⁵ Nemokumo bylų reglamentas po pereinamojo laikotarpio pabaigos taikomas nemokumo byloms ir šio reglamento 6 straipsnio 1 dalyje nurodytiems ieškiniams, jei pagrindinė byla buvo iškelta iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.³⁶

Po pereinamojo laikotarpio pabaigos (po 2021 m. sausio 1 d.) civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų Roma I, Roma II ir Nemokumo bylų reglamento nuostatos nėra taikomos, išskyrus išimtinius atvejus, nurodytus Susitarimo dėl išstojimo 66–67 straipsniuose. Po pereinamojo laikotarpio pabaigos taikytiną teisę civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų Lietuvos ir Jungtinės Karalystės teismai nustato remdamiesi (1) 1996 m. Hagos konvencijos ar 2007 m. Hagos konvencijos nuostatomis, kai civilinio ir komercinio ginčo dalykas patenka į šių konvencijų taikymo sritį, (2) savo pačių nacionalinės teisės nuostatomis, nes tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės nėra ratifikuotų ir galiojančių tarptautinių sutarčių, įtvirtinančių kolizines taikytinos teisės nustatymo nuostatas atskirose civilinių ir komercinių bylų kategorijose. Šiuo atveju Lietuvos teismas, sprenddamas taikytinos teisės nustatymo klausimą, turi vadovautis Civilinio kodekso (toliau – CK) I knygos 1 dalies 2 skirs-

33 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, OL L 177, 4.7.2008, p. 6.

34 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės, OL L 199, 31.7.2007, p. 40.

35 Susitarimo dėl išstojimo 66 straipsnis.

36 Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnio 3 dalies c punktas.

nyje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinę privatinę tiesę, bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais tokias nuostatas atskirose civilinių ir komercinių bylų kategorijose.

Svarbu akcentuoti, kad tiek Roma I, tiek Roma II nuostatos yra inkorporuotos į Jungtinės Karalystės teisės aktus.³⁷ Tai reiškia, kad civilinio ir komercinio ginčo šalys turės daugiau teisinio aiškumo dėl galimos taikytinos jiems teisės taikymo, *inter alia* toks Jungtinės Karalystės pasirinktas taikytinos teisės nustatymo taisyklių reglamentavimo modelis leis išvengti potencialios rizikos dėl būsimo teismo sprendimo nepripažinimo ir nevykdymo toje valstybėje, kurios teisę turėjo taikyti konkretų ginčą nagrinėjęs teismas, tačiau jos netaikė ar atsisakė ją taikyti. Taip pat svarbu pabrėžti, kad Jungtinė karalystė, kaip suvereni valstybė, gali lengviau pakeisti nacionalines taikytinos teisės nustatymo taisykles, šiuo metu atitinkančias Roma I ir Roma II nuostatas, todėl taikytinos teisės nustatymo taisyklės Jungtinėje Karalystėje ateityje gali keistis. Vienintelė galimybė suvienodinti Lietuvoje ir Jungtinėje Karalystėje taikytinos teisės nustatymą civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų yra ratifikuoti tarptautinę sutartį (pavyzdžiui, dėl savitarpio teisinės pagalbos) ir nustatyti kolizines taikytinos teisės nustatymo nuostatas.

2.4.3. Egzekvatūros tvarka po „Brexit“

Kaip jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo taisyklių reglamentavimo atveju, ES nėra vieno ES teisės akto, kuris nustatytų egzekvatūros procedūras visų teismų sprendimų atžvilgiu visų kategorijų civilinėse ir komercinėse bylose.³⁸ Atskirų kategorijų civilinių ir komercinių bylų ir jose priimtų teismų sprendimų atžvilgiu egzekvatūros procedūras nustato atskiri ES teisės aktai. Todėl, siekiant nustatyti taikytinos egzekvatūros procedūros reikalavimus konkrečiam teismo sprendimui civilinėje ir komercinėje byloje po „Brexit“, būtina išnagrinėti, kokie ES teisės aktai ir (ar) tarptautinės sutartys taikomos civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų iki ir po pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (iki 2020 m. gruodžio 31 d.), remiantis Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnio 2 ir 3 dalimis, egzekvatūros procedūras civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų nustatė šie ES teisės aktai:

1. Briuselis Ibis (III skyrius). Briuselis Ibis 36 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ES valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų. Tai reiškia, kad ES valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą kreditorius gali tiesiogiai pateikti vykdyti kitos ES valstybės narės kompetentingai institucijai (pavyzdžiui, antstoliui).³⁹ Asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, gali pateikti teismui prašymą dėl teismo sprendimo atsisakymo vykdyti esant bent vienam iš Briuselis Ibis 45 straipsnio 1 dalyje nurodytam pagrindui. Teismas, nustatęs bent vieną iš teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų, gali atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tokį teismo sprendimą;
2. Briuselis Iibis (III skyrius). Kaip ir Briuselis Ibis atveju, ES valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose ES valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.⁴⁰ Tačiau, pavyzdžiui, Briuselis Iibis nustato privalomą reikalavimą, kad ES valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje ES valstybėje narėje tada,

37 „Post-Brexit teismingumo komerciniams ginčams taisyklės: koks yra status quo?“, *Teise.pro*, 2021 m. sausio 25 d., <https://www.teise.pro/index.php/2021/01/25/post-brexit-teisingumo-komerciniams-gincams-taisykles-koks-yra-status-quo/>; „The Law Applicable to Contractual Obligations and Non-Contractual Obligations (Amendment etc.) (EU Exit) Regulations 2019“, <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2019/834/made>.

38 Remigijus Jokubauskas ir kt., *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti Lietuvos Respublikoje* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), 145.

39 Briuselis Ibis 42 straipsnis.

40 Briuselis Iibis 21 straipsnio 1 dalis.

kai suinteresuotosios šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.⁴¹ Tai reiškia, kad Briuselis I Ibis, priešingai nei Briuselis Ibis, atskirai šeimos bylų kategorijai nustato privalomą teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu kitoje ES valstybėje narėje tvarką. Asmuo, kurio atžvilgiu prašoma pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą, gali pateikti teismui prašymą dėl teismo sprendimo nepripažinimo esant bent vienam iš Briuselis I Ibis 22–23 straipsnių nurodytam pagrindui. Teismas, nustatęs bent vieną iš teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų, gali atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tokį teismo sprendimą;

3. Išlaikymo reglamentas (IV skyrius). Kaip Briuselis Ibis ir Briuselis IIbis atvejais, ES valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose ES valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų. Skirtingai nei Briuselis Ibis, Išlaikymo reglamentas nenustato nepripažinimo pagrindų⁴², tačiau tik tais atvejais, kai pripažintinas ir vykdytinas teismo sprendimas buvo priimtas ES valstybėje narėje, kuriai privaloma 2007 m. Hagos konvencija.⁴³ Priešingu atveju, jei teismo sprendimo kilmės ES valstybei narei 2007 m. Hagos konvencija nėra privaloma, toks teismo sprendimas ES valstybėje narėje turi būti pripažintas ir paskelbtas vykdytinu.⁴⁴

Be minėtų reglamentų, atskirų kategorijų civilinių ir komercinių bylų egzekvatūros tvarką taip pat reglamentavo šie reglamentai: (4) 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004⁴⁵ (toliau – Europos vykdomojo rašto reglamentas); (5) Nemokumo bylų reglamentas; (6) 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006⁴⁶ (toliau – Europos mokėjimo įsakymo reglamentas); (7) 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007⁴⁷ (toliau – Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo reglamentas); (8) Nemokumo bylų reglamentas. Visais šiais reglamentais ES buvo panaikina egzekvatūra, jei ginčo dalykas pateko į šių reglamentų taikymo sritį.

Po pereinamojo laikotarpio pabaigos (po 2021 m. sausio 1 d.), remiantis Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnio 2 ir 3 dalimis, 1–4 reglamentai (egzekvatūros taisyklės) ir toliau taikomi, jei pripažintiniais ir vykdytiniais teismų sprendimais išspręstas civilinis ir komercinis ginčas patenka į šių reglamentų taikymo sritį ir tokie teismų sprendimai buvo priimti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos. Taip pat po pereinamojo laikotarpio pabaigos 5–8 reglamentai (egzekvatūros taisyklės) ir toliau taikomi, jei civilinės ir komercinės bylos tarp Lietuvos ir Junginės Karalystės subjektų, patenkančios į šių reglamentų taikymo sritį, iškeltos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Po pereinamojo laikotarpio pabaigos egzekvatūros taisyklės ginčams tarp Lietuvos ir Junginės Karalystės subjektų nustatys ir ratifikuotos tarptautinės sutartys – 1996 m. Hagos konvencija, 2005 m. Hagos konvencija ir 2007 m. Hagos konvencija ir tik tuomet, jei konkretus civilinis ir komercinis ginčas tarp Lietuvos ir Junginės Karalystės subjektų pateks į šių konvencijų taikymo sritį. Visais kitais atvejais, jei konkrečiu atveju nebus taikoma 1996 m. Hagos konvencija, 2005 m. Hagos konvencija ir 2007 m. Hagos konvencija bei čia nurodyti 1–8 reglamentai, Lietuvos teismai spręs teismų sprendimų dėl civilinio ir komercinio ginčo tarp Lietuvos ir Junginės Karalystės subjektų egzekvatūros klausimus remdamiesi CPK VII dalies LX skyriuje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinį civilinį procesą.

41 Briuselis IIbis 28 straipsnio 1 dalis.

42 Remigijus Jokubauskas ir kt., *supra note*, 38: 188.

43 Išlaikymo reglamento IV skyriaus 1 skirsnis.

44 Išlaikymo reglamento IV skyriaus 2 skirsnis.

45 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, OL L 143 2004.4.30, p. 15.

46 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006 nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, OJ L 399 30.12.2006, p. 1.

47 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007 nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, OL L 199 2007.7.31, p. 1.

Taip pat akcentuotina ir tai, kad egzekvatūros procedūra civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų gali būti nustatyta 2019 m. liepos 2 d. Hagos konvencija dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse ar komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo⁴⁸ (toliau – 2019 m. Hagos konvencija). 2019 m. Hagos konvenciją iki šiol pasirašė tik Kosta Rika, Izraelis, Ukraina, Urugvajus ir Rusijos Federacija⁴⁹, tačiau neatmetama galimybė, kad prie šios konvencijos gali prisijungti ir ES, ir Jungtinė Karalystė. Europos Komisija jau išreiškė norą prisijungti prie 2019 m. Hagos konvencijos – 2021 m. liepos 16 d. Europos Komisija pateikė Europos Vadovų Tarybai pasiūlymą dėl ES prisijungimo prie 2019 m. Hagos Konvencijos⁵⁰. Jei ateityje ES ir Jungtinė Karalystė prisijungs prie šios konvencijos, egzekvatūros procedūrą plataus rango civilinėms ir komercinėms byloms nustatys kaip tik 2019 m. Hagos konvencija.

2.4.4. Teismo bendradarbiavimo procedūros renkant įrodymus ir įteikiant dokumentus po „Brexit“

Kiekviename ginče su užsienio elementu proceso dalyvių gyvenamoji / buveinės vieta dažnu atveju yra skirtingose valstybėse, dėl to teismams ir kitiems proceso dalyviams gali kilti sunkumų renkant įrodymus iš kitos valstybės institucijų, asmenų (įskaitant jų apklausą), *inter alia* įteikiant teisinius ar neteisinius dokumentus kitos valstybės teritorijoje.

Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (iki 2020 m. gruodžio 31 d.), remiantis Susitarimo dėl išstojimo 68 straipsniu, civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų tiek įrodymų rinkimas, tiek teisminių ar neteisminių dokumentų įteikimas Lietuvos ar Jungtinės Karalystės teritorijoje buvo sureglamentuotas šiais ES teisės aktais: (1) įrodymų rinkimas buvo sureglamentuotas 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1206/2001⁵¹ (toliau – Įrodymų rinkimo reglamentas), o (2) teisminių ar neteisminių dokumentų įteikimas – 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1393/2007 (toliau – Dokumentų įteikimo reglamentas)⁵². Įrodymų rinkimo ir Dokumentų įteikimo reglamentai buvo taikomi ir pereinamojo laikotarpio metu.⁵³

Po pereinamojo laikotarpio pabaigos (po 2021 m. sausio 1 d.) civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų įrodymų rinkimas ir teisminių ar neteisminių dokumentų įteikimas įgyvendinamas taikant tarptautines konvencijas: (1) 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvenciją dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose rinkimo užsienyje (toliau – 1970 m. Hagos konvencija)⁵⁴ ir (2) 1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvenciją dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo užsienyje (toliau – 1965 m. Hagos konvencija)⁵⁵. Lietuva ir Jungtinė Karalystė yra ratifikavusios čia nurodytas konvencijas.

48 2019 m. liepos 2 d. Hagos konvencija dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse ar komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=137>.

49 2019 m. liepos 2 d. Hagos konvencija dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse ar komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137>.

50 2021 m. liepos 16 d. Europos Komisijos pasiūlymas (COM(2021) 388 final). Tarybos sprendimas dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Konvencijos dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse arba komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, *Eur-Lex*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52021PC0388>.

51 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose, OL L 174 2001.6.27, p. 1.

52 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000, OL L 324 2007.12.10, p. 79.

53 Susitarimo dėl išstojimo 68 straipsnio a ir b punktai.

54 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose rinkimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000-05-31, Nr. 44-1250.

55 1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000-05-31, Nr. 44-1252.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuva nustatė šias išlygas 1965 m. Hagos konvencijos 8 ir 10 straipsnių taikymui⁵⁶: Lietuva prieštaravo 1965 m. Hagos konvencijos 8 straipsnyje numatytiems dokumentų įteikimo būdams, nebent dokumentai įteiktini įteikiančios šalies piliečiui, taip pat prieštaravo dokumentų įteikimui Lietuvos Respublikos teritorijoje konvencijos 10 straipsnyje numatytais būdais. Jungtinė Karalystė jokių išlygų 1965 m. Hagos konvencijos 8 ir 10 straipsnių taikymui nenustatė.⁵⁷ Todėl teisminiai ar neteisminiai dokumentai gali būti įteikti Jungtinės Karalystės rezidentams ne tik per centrinę įstaigą, tačiau ir tiesiogiai jų gyvenamosios vietos / buveinės adresu, tiek per Jungtinės Karalystės teismo pareigūnus, tiek per kitus kompetentingus asmenis.⁵⁸ 1970 m. Hagos konvencijos nuostatų taikymui Lietuva ir Jungtinė Karalystė nenustatė.⁵⁹

Išvados

1. Pasibaigus Susitarimo dėl išstojimo 126 straipsnyje numatytam pereinamajam laikotarpiui, nuo 2021 m. sausio 1 d. civiliniams ir komerciniams ginčams tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų netaikomi ES teisės aktai, nustatantys kolizines jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo nuostatas bei egzekvatūros ir teismo bendradarbiavimo tvarkas, išskyrus išimtis, nurodytas Susitarimo dėl išstojimo 66–67 straipsniuose. Po pereinamojo laikotarpio pabaigos civiliniai ir komerciniai ginčai tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų Lietuvos ir Jungtinės Karalystės teismuose sprendžiami vadovaujantis (1) ES teisės aktais Susitarimo dėl išstojimo 66–67 straipsniuose nustatyta tvarka; (2) tarptautinėse sutartyse įtvirtintomis kolizinėmis nuostatomis arba, jei tarptautinės sutartys tokių kolizinių nuostatų nenustato, – (3) nacionalinių teisės aktų nuostatomis.
2. Lietuvos teismai nuo 2021 m. sausio 1 d. sprenddami dėl savo jurisdikcijos nagrinėti civilinį ir komercinį ginčą tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų pirmiausia turi vadovautis Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsniu ir patikrinti, ar egzistuoja teisinė galimybė taikyti Briuselis Ibis ir Briuselis IIbis, Nemokumo bylų ir Išlaikymo reglamentų nuostatas. Jei tokios teisinės galimybės nėra, Lietuvos teismai turi taikyti Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių ((1) šeimos bylose: 1996 m. Hagos konvenciją; 2007 m. Hagos konvenciją; (2) civilinėse ir komercinėse bylose, jei tarp šalių egzistuoja susitarimas dėl teisingumo: 2005 m. Hagos konvencijos nuostatas, jei ginčo dalykas patenka į tokių tarptautinių sutarčių taikymo sritį. Kai ginčo dalykas nepatenka į Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių taikymo sritį, Lietuvos teismai, sprenddami dėl savo jurisdikcijos nagrinėti civilinį ir komercinį ginčą tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų, turi vadovautis CPK VII dalies LIX skyriuje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinį civilinį procesą.
3. Lietuvos teismai nuo 2021 m. sausio 1 d. sprenddami dėl taikytinos teisės taikymo civiliniam ir komerciniam ginčui tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų pirmiausia turi vadovautis Susitarimo dėl išstojimo 66–67 straipsniais ir patikrinti, ar egzistuoja teisinė galimybė taikyti Roma I, Roma II ar Nemokumo bylų reglamentų nuostatas. Jei tokios teisinės galimybės nėra, Lietuvos teismai turi taikyti Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių (1996 m. Hagos konvencija ir 2007 m. Hagos konvencija) nuostatas, jei ginčo dalykas patenka į tokių tarptautinių sutarčių taikymo sritį. Kai ginčo dalykas nepatenka į Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių taikymo sritį, Lietuvos teismai, sprenddami dėl taikytinos teisės civiliniam ir komerciniam ginčui

56 „Lithuania – Central Authority & practical information“, <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=265>.

57 „United Kingdom – Central Authority & practical information“, <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=278>.

58 1965 m. Hagos konvencijos 10 straipsnio c punktas.

59 „Lithuania – Central Authority (Art. 2) and practical information“, <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=506>; „United Kingdom – Central Authority (Art. 2) and practical information“, <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=526>.

- tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų, turi vadovautis CK I knygos 1 dalies 2 skirsnyje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinę privatinę teisę.
4. Lietuvos teismai nuo 2021 m. sausio 1 d. sprendami egzektvūros klausimus dėl Jungtinės Karalystės priimtų teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose tarp Lietuvos ir Jungtinės Karalystės subjektų, pirmiausia turi vadovautis Susitarimo dėl 67 straipsnio 2–3 dalimis ir patikrinti, ar egzistuoja teisinė galimybė taikyti Briuselis Ibis ir Briuselis IIbis, Išlaikymo, Europos vykdomojo rašto, Europos mokėjimo įsakymo, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo ar Nemokumo bylų reglamentų nuostatas. Jei tokios teisinės galimybės nėra, Lietuvos teismai turi taikyti Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių (1996 m. Hagos konvencijos, 2005 m. Hagos konvencijos ir 2007 m. Hagos konvencijos) nuostatas, jei ginčo dalykas patenka į tokių tarptautinių sutarčių taikymo sritį. Kai ginčo dalykas nepatenka į Lietuvos ratifikuotų tarptautinių sutarčių taikymo sritį, Lietuvos teismai, sprendami dėl egzektvūros tvarkos taikymo Jungtinės Karalystės teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose atžvilgiu, turi vadovautis CPK VII dalies LX skyriuje įtvirtintomis nuostatomis, reglamentuojančiomis tarptautinį civilinį procesą.
  5. Lietuvos teismai nuo 2021 m. sausio 1 d. sprendami dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo ir įrodymų rinkimo Jungtinės Karalystės teritorijoje turi vadovautis 1970 m. Hagos konvencijos ir 1965 m. Hagos konvencijos nuostatomis.

Priedas

Taikymo sritis	Taikytinos taisyklės	Taikytinas norminis teisės aktas iki pereinamojo laikotarpio ir per jį	Taikytinas norminis teisės aktas po pereinamojo laikotarpio pabaigos
Plataus rango civiliniai ir komerciniai ginčai	<i>Jurisdikcijai</i>	Briuselis Ibis (Reglamentas Nr. 1215/2012)	2005 m. Hagos konvencija (dėl susitarimų dėl teisingumo) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)
	<i>Taikytinai teisei</i>	Roma I (Reglamentas Nr. 593/2008, taikomas sutartinėms prievolėms) Roma II (Reglamentas Nr. 864/2007, taikomas nesutartinėms prievolėms)	2005 m. Hagos konvencija (dėl susitarimų dėl teisingumo) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)
	<i>Egzektvūrai</i>	Briuselis Ibis (Reglamentas Nr. 1215/2012)	2005 m. Hagos konvencija (dėl susitarimų dėl teisingumo) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)
Ginčai, susiję su (1) su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia ir (2) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu	<i>Jurisdikcijai</i>	Briuselis IIbis (Reglamentas Nr. 2201/2003)	1996 m. Hagos konvencija (tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)
	<i>Taikytinai teisei</i>	1996 m. Hagos konvencija (tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)	1996 m. Hagos konvencija (tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)
	<i>Egzektvūrai</i>	Briuselis IIbis (Reglamentas Nr. 2201/2003)	1996 m. Hagos konvencija (tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje) Nacionalinė teisė (visais kitais atvejais)

Taikymo sritis	Taikytinos taisyklės	Taikytinas norminis teisės aktas iki pereinamojo laikotarpio ir per jį	Taikytinas norminis teisės aktas po pereinamojo laikotarpio pabaigos
Ginčai, susiję su išlaikymo prievolėmis, atsirandančiomis iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminystės	<i>Jurisdikcijai</i>	Išlaikymo reglamentas (Reglamentas Nr. 4/2009)	2007 m. Hagos konvencija
	<i>Taikytinai teisei</i>	2007 m. Hagos konvencija	2007 m. Hagos konvencija
	<i>Egzekvatūrai</i>	Išlaikymo reglamentas (Reglamentas Nr. 4/2009)	2007 m. Hagos konvencija
Ginčai, susiję su nemokumo bylomis	<i>Jurisdikcijai</i>	Nemokumo bylų reglamentas (Reglamentas Nr. 2015/848)	Nacionalinė teisė
	<i>Taikytinai teisei</i>	Nemokumo bylų reglamentas (Reglamentas Nr. 2015/848)	Nacionalinė teisė
	<i>Egzekvatūrai</i>	Nemokumo bylų reglamentas (Reglamentas Nr. 2015/848)	Nacionalinė teisė

The Impact of Brexit on the Settlement of Civil and Commercial Disputes with a Lithuanian-United Kingdom Element in Lithuania

Mykolas Romeris University Law School
 Institute of Public Law
Lect. Dmitrij Mačiugin
 E-mail: dmaciugin@mruni.eu

Summary. *On 1 February 2020, after the United Kingdom left the European Union as well as after the expiration of the transitional period provided for in the Withdrawal Agreement, the so-called Hard Brexit for judicial cooperation in civil and commercial matters occurred. Differently from judicial cooperation in criminal matters, the European Union and the United Kingdom did not reach an agreement on the determination of jurisdiction and applicable law, procedures of exequatur and judicial cooperation in civil and commercial matters, which definitely complicated the courts' proceedings in such categories of cases in the European Union as well as the United Kingdom. The Hard Brexit for judicial cooperation in civil and commercial matters led to the fact that the courts of the European Union and the United Kingdom as well as other persons faced difficulties in choosing the applicable normative legal acts, since the conflict of laws rules on the determination of jurisdiction and applicable law, procedures of exequatur and judicial cooperation in different periods of time (before and after the end of the transitional period) were set out in various normative legal acts (international agreements / European Union law / national law). Inevitably, mistakes in the application of these normative legal acts took place in the practice of the Lithuanian courts. Therefore, this article focuses on civil and commercial disputes arising from conflict of laws rules governing the determination of jurisdiction and applicable law, procedures of exequatur and judicial cooperation after the United Kingdom has left the European Union.*

Keywords: *international litigation, international jurisdiction, applicable law, exequatur, taking of evidence, service of documents, Brexit.*